

Sebestyén Mihály

A PISAI FERDE TORONY MÁSA

Szegény Bárzsa bátyám, nemhiába hívták a háta mögött Pipogya Henriknek, egész életében ki szeretne volna egyenesíteni a pisai ferde tornyot. Én persze sokáig abban a hitben éltem, hogy a torony igazából görbe, hajlott hátú, valami aggastyán, aki bottal csoszog vénségére, aztán Pisában emeltek neki egy szobrot, akkorát, mint egy torony, vagy túloznak, hiszen a mi városkánkban, Nagyszentpéteren a háromszáz méteres dombot is hegynek nevezték, és a tetejére kilátót terveztek valamikor a szebb reményű napokban, és oda akarták felküldeni magaslati levegőre a tüdőbajosokat, akik ezt-azt köhögtek, mikor mi volt könnyebb és divatosabb. Na most undok voltál, mert egészséged törhetetlen üvegpajzsa mögül nyelvet öltöttél azokra a szegény szerencsétlen gyerkőcökre, akik az iskola utolsó padjaiban ültek, és bőszen kártyáztak, mert ők ugyanis tüdőbajosok voltak és kímélni kellett őket, vagy nem is voltak egészen azok, csak nem volt hely a Preventóriumban, azaz a menhelyen, amit egy nagy kastélyban rendeztek be, és a kastély parkjában a sok csavart ruhájú és korsóval vizet meregető nimfa és bokor között végre aztán egy augusztusi délutánon, közvetlenül a zápor előtt megpillantottam egy órára a pisai ferde tornyot, akarom mondani, annak kicsinyített mását, amit gróf Brunswick Sári olasz szakácsával, Simone Tinoróval együtt épített Pipogya Henrik bácsikám, és amikor kész volt, de egészen kész volt, semmi sem hiányzott a másolatról, ott voltak az oszlopok és csavart körfolyosó, amely mint valami gézkötés feszült fel a torony testére, mint ahogyan anyukám csomagolja vissza a kolbászt egy zsírpapírba, nos éppen aznap a kacsaültet helyettesítő téstás napon az ebéd alkalmával P. Henrik bácsi bejelentette a tejeles túrós makaróni fennsíkjáról szétekintve, hogy *lelkeim, nem akarlak titeket nyugtalanítani, kétségekbe kergetni tovább, ennél fogva örömmel jelenthetem, hogy elkészült a nagy mű, az alkotó azonban nem kíván pihenni*, anyukám alig akart elájulni, apukám egy pillanatra levette a szemét és szemüvegét az egyetlen darab sült szalonnáról, amely még ott pörcködött a fennsík kellős közepén, mint kitűzött zászló, esetleg mint egy halott felfe-

dező síremléke a sarkvidéken éppen a földtengely kidudorodásánál, akkor én felugrottam az asztal mellől, felborítottam a kétszórú tejfőlös kiöntő porcelánbillikomot, amely értékesebb volt a koronaékszer-nél (legalábbis a mi köreinkben), ugyanis Hon-Szi Lin, kínai archeológus és csillagjós adta nagyapám öccsének, aki a Tien Sán-fennsíkon szerette volna megtalálni a magyarok őshazáját az első világháború után, miközben szökve hazafelé igyekezett az orosz fogságból, és éppen úgy járt, mint Kőrösi Csoma Sándor, mert a magyarnak őst nem lelé, de rátaláltak a kínai forradalmárok – azt nem tudtuk meg soha, ha vörösek vagy, mondjuk, sárgák voltak –, és úgy kirúgták a Tien Sán-fennsíkról, hogy meg sem állt Sanghájig, ahol egy angol olajcégnek lett a könyvelője, és valószínűleg ma már a szocializmust építené, ha nem vonult volna vissza a britekkel együtt és toppant be 53-ban, abban a bakancsban, amivel a csász. kir. géhás tiszt ajándékozta meg Novi Oszkolban, amikor megfejtette, hová tűnt el harminc tonna savanyított káposzta, igaz, utána nagyon gyorsan az első vonalban találta magát, mert a sikkasztás elkövetője igen magas összeköttetésekkel rendelkezett, ámbár két nappal távozása után nagyapám testvér-öccse mégiscsak szerencsésnek mondhatta magát, mert az a ház, ahol a parancsnokság székel mindenestől, a levegőbe repült, felrobbant ugyanis egy akna vagy a gáz, beletrafált az ellenség, *fene tudja, lelkeim*, mondta, mindig ide szúrta be a *lelkeimet*, nem tudni, miért, és nagyapám öccse végül is Kínából ezt a porcelánbillikomot hozta, amelyet ott szerinte a császári és pekingi kacsa rizsöntetének párologtatására használnak, nos, én menten felszöktem a székről, és kiáltozni kezdtem anyukámnak, hogy én is akarok menni, mert már unom, hogy egész nyáron csak a Gangesz partjára jártunk le Apukámmal, aki ennek ellenére sem tanított meg evezni, sem a Tigris, sem az Eufráteszt nem láttam, pedig Mezopotámiában annyi haverem van már, miért nem utazhatunk oda, és végeredményben mi rossz van abban, hogy Bárzsával akarok menni Simléderre, a barokk tüdőkastély kertjébe?

Nagybácsikám beültetett az 1928-as FIATjába, és a nyakába akasztotta a régi Leicáját, feltette az autós szemüvegét, tisztára úgy néztünk ki, mintha egy borzasztó Ázsia-expedícióra indultunk volna. Anyám egy kulacsba vizet akart tenni és a magyar–mohamedán szótárt, de nagybátyám a rá csöppet sem jellemző eréllyel utasította, hogy a gyereknek is rumos teát tegyen, forrót és kétszersültet – az örömtől majdnem ejakuáltam, ha már lett volna erre tehetségem és hajlandóságom, de hát a csajok nem érdekeltek még –, a kétszersült-

tel ugyanis csak a *Világkörüli utazások* című sorozatban találkoztam meglehetősen sok ízben, azokat Heller Zsolt vette ki a városi könyvtárból, ahol az anyja igazgatónő volt, de Hellernek ez semmit sem jelentett, nem becsülte meg az anyja pozícióját, folyton arról beszélt, hogy ő el fog menni a világ másik felébe lakni, mert akkor nem kell annyi finom cikket olvasni, ahelyett, hogy Székely Julikával és Török Babával építhetné a várat a nagy hársfán, amit aztán nyolcvannégyben egyszer csak kivágnak, ez azután volt, hogy Anri II. (Dö) Pipogya, azaz én örökölöm meg a házat, mert senki másnak nem kell, mindenki el akar menni tőlünk felolvasó körútra, a nagykörútra vagy Dardzsilingbe teafűnek...

Mindent összevetve végül is ott ültem az autó hátsó ülésén, igazi bőrből volt, olyan hurkás volt az ülés, mint az igazgatói iroda bőrgarnitúrája, még egy gézt is tettek alá, hogy össze ne izzadjuk az ékszernek kijáró törődéssel életben tartott kocsit.

Gondold meg, az egyetlen, ha nem éppen az utolsó volt a földkereken, összesen hatot gyártottak belőle az olasz király kifejezett szezsélyére, és mikor III. Victor Emmanuel meglátta a kocsikat, neki az olívizöld kellett sárga betéttárcsákkal, és azzal porzott végig a Via Appián, mint mi, amikor végre elindultunk megnézni Bárzsa bácsikám tornyát, amelyet a kastély barokk romkertjében építettek fel ketten.

S azért is volt olyan kevés azokból a kocsikból, mert Bárzsa szerint, aki mindenről tudott egy takaros történetet kis csillámpala-izgalmakkal tarkázva, jól emlékezett rá, hogy Victor Emmanuel, szám szerint a harmadik, a megengedettnél nagyobb sebességgel hajtott, ám ki merte volna őt megfeddni, javára írható viszont, hogy el sem relettette a forgalmat minden reggel, azt csak az a dagadt pojáca Mussoliniért tették meg a carabinieri és rendőrök, szóval csak kerekezett, száguldott, rohangászott a Via Appián, ahogy egy cézár is tette volna, ha a szenátus egy új kvadrigát ajándékoz neki, és egyszer csak tiszteletteljesen odafordul Ciampi gróf, a szárnysegédje, jelentvén: *Sire, lehullott, már jó két kilométerre innen elvesztettük az első felniket, vagyis a keréktárcsákat, nem kellene visszafordulnunk?* Mire a király szó nélkül sarkon fordult, azon a szűk úton tökéletes biztonsággal fordult meg, és robogtak visszafelé, de a sárga felniknek már lábuk kelt, azóta sem kerültek elő, pedig ma már a régiségkereskedők szép összeget kínálnának párjáért, vannak dél-amerikai gyűjtők, akik akár egész magánbirodalmukat dobnák oda a teljes kocsiparkért, mind a hatért, de a király parancsára a FIAT-művek vezérigazgatója habozás nélkül beol-

vasztotta mind a hatot, így meséli bácsikám, csakhogy – mert a történelem attól olyan kiszámíthatatlan és csipkézett, folytonossághiányos, hogy mindig felbukkannak a *csakhogy*ok kiváltói és haszonélvezői – a kocsiknak Rómából a saját lábukon, akarom mondani, önnön tengelyükön kellett visszamenniük a gyárba, Turinba, valahogy akkor még nem találták fel, vagy csak Itáliában nem terjedtek el a kocsiszállító pórevagonok, és az út Pisán keresztül vezetett, a gyárigazgató családja itt lakott, és a nagyvezér fia, Giulio-Lorenzo egész egyszerűen beleült az egyik kocsiba a város tapsvihara közepette, majd a kocsi vezetőjét kifizette néhány ezer dollárral, a líra már akkor is túlságosan lírai volt, a FIAT iránti szerelem pedig kemény prózát kívánt meg, ezzel nem akarom a költőket alábecsülni, kár lenne, ha vérig sértődnének, csak azt akarom mondani, hogy amint kikerültek a carabinieri és szájtáti városi makaróni-csalók látóköréből, a sofőr átadta a ruháját, szemüvegét, jogosítványát Giulio-Lorenzónak – róla többé senki nem hallott (gördülékenyebb volt az eltüntetés a legtökéletesebb amcsi tanúvédelmi programnál, hiába, a régiek már mindent tudtak), és a kocsi begurult egy előre előkészített álcázó műhelybe az 1909-es benzinkút mögött, egy afféle elhagyatottnak látszó kisüzembe, amelyben majd évtizedekkel később forgatni fognak a maffiáról egy thrillert, ott mindjárt átfestették, forgatható számtáblákat szereltek fel, a fényszórókat egy Daimlerről csavarozták át, mindez pillanatok alatt zajlott le, azok a fiúk tanítják majd be később a monzai rali garázmestereit, és a mindent tudni vélő nyelvtulajdonosok vélekedése szerint Giulio-Lorenzo két évig furikázott a járművel, amelyről azt állította, hogy egyedi argentin darab. Nem került a királyi palota közelébe, apja pedig jelentette, hogy hat gépkocsit semmisítettek meg a legfelsőbb utasításnak engedelmeskedve. A hatodik egy ócska német tragacs volt, amelyre a filmgyárban papírmásépiszamát húztak, úgy küldték az olvasztótégelybe.

Si non é vero..., ennek dacára nagybátyám már régen elhatározta, hogy kedvenc gépkocsijára való tekintettel, na persze a szenzációs szöktetés emlékére a szakáccsal, aki Pisában született, megépíti a torony simléderi hasonmását.

Milyen régen? Milyen régen? Mit kell okvetetlenkedni, cukkolni a hallgatóságot? Nem elég, ha annyit állítunk, amióta birtokába jutott a FIAT Royalnak? Az pedig közvetlenül a háború vége előtt történt. Tudni illik, hogy egy olasz ezredes jelent meg nagybátyám, Bárzsa munkahelyén az Egyetemi Könyvtárban, behatolt a szerzeményezé-

si osztályra, és azt mondta, hogy hallott ő már signor Barzsáról, signor Enriche de Pipodiáról, ha megengedi, hogy így nevezze, mint családtagjai, értesült ui. arról, milyen eszélyesen, mennyi fortélyal gyűjti a könyveket az Egyetemi Bibliotheca számára, és szinte minden olasz auttore megvan, úgy érti, aki számít valamit az olasz kultúrában, Dantétól és Petrarcatól... Alberto del Biboldóig. Tehát, signore direttore, nem vásárolná meg azt a kocsit, ami... – és itt suttogóra fogta a hangját, elárult néhány olyan értesülést, amely nem tartozott a nagyközönségre, nagybácsikám még velem sem volt hajlandó megosztani a titkot, amíg nem érem el a 18. évemet. (Sajnos, hamarabb kellett elmennie, én éppen egy fontos kártyapartin vitézkedtem a Madarasi Hargitán, amikor meghalt, így valamennyien szegényebbek lettünk egy királyi vérből való FIAT életrajzi adataival.) Mondanom sem kell, nagybátyám ennyi figyelmességnek nem tudott ellenállni, és szó nélkül kifizetett 16 ezer pengőt a kocsijáért. Halina nagynénénket majdnem elvitte a dér és a düh-sirokkó, amikor értesült az üzletről. Címeres balfácánnak, makogó idiótának, tajdag orángutánnak nevezte közeli rokonunkat, szerette az öreglány a szokatlanabb jelzős szerkezeteket, szerintem éjjelente azért aludt oly keveset, hogy ezek kiötölésében jeleskedjen. No de nem róla szól a történet, hanem nagybátyámról, és különben is azon a délutánon, amikor kimentünk megnézni a pisai ferde torony mását, azt az öt méter 40 centi magas kazein-tornyot, nagynénénk, Halinka néni, nem tartott velünk, ő ugyanis már korábban kilépett a család életéből és a Jókai utcai ingatlan harmadik emeletéről egy ablakon keresztül, éppen az első erdélyi színház emléktáblájával szemben loccsant szét a járdán. Egész életében stílusát csodáltuk, színésznő volt Smilovics Tódor társulatánál Désett, Szamosújvárott és vidékén, senki nem tudott olyan hangyafinom alakításokkal mellékszereplőket behozni a hont jelentő deszkákra, mint éppen Szubrett Halina néném.

Még az Egyetemi Könyvtárban dolgozott, amikor a pisai ferde torony kiegészítésének gondolata felvetődött benne. Ehhez természetesen a vonatkozó irodalmat félelmetesen kellett ismernie, ami magától értetődő volt egy ilyesféle egyetememes koponya számára, mint Bárzsa. Tudta, hogy a campanille közel két századon át épült, s Giorgio Vasari szerint még 1174-ben elkezdődtek a munkálatok, eredetileg 56 méter magasnak kellett volna lennie, ekképpen adták meg az utasítást Pisa előjárói Bonnano Pisanónak, de többször is megálltak, amikor észrevették, hogy veszedelmesen megdőlt a harangozás-

ra szánt tornya. Az sem volt előtte ismeretlen, hogy korunkra már mintegy 5,2 m-es lón az elhajlás a mindenkori függőlegeshez képest. A hat oszlopsorból kiképzett emelet körpalástján nem egyforma méretű a kolonnád, hanem az építkezés során a dőlés felőli oldalon szűkítették a folyosó keresztmetszetét, míg az ellenkező oldalon tágasabbra hagyták, de a felhasznált anyagok önsúlya sajnos megállíthatatlanul tovább növelte az építmény veszedelmes és furcsa hajlásszögét. Már a század tízes éveiben történtek kísérletek a torony elhajlásának mérsékelésére, de nagybátyám csak fölényes mosollyal legyintett a pancser hozzáállás hallatán-olvastán, tudniillik a befecskendezett cementtömböknél sokkal biztosabb megoldás jutott eszébe, és azt előttünk kívánta demonstrálni azon a nevezetes és felejthetetlen augusztusi napon.

Simone csak olajat öntött a tűzre. Az egykori grófi szakács nagy olasz hazafi volt, ebből ugyanis nem származott oly nagy kényelmetlenség, mintha valaki, mondjuk, a magyar haza iránt rajongott volna akár a családi, akár meghitt baráti nyilvánosság előtt. Legfeljebb zászlót nem lobogtatott, ugyanis a mi városunkban gyakran tévesztik össze a kettőt, azonos színei miatt, de hát a mi kis szálláshelyünk többek között arról volt nevezetes, hogy soha nem tanulta meg a dolgok logikus egymásutánját, például az egykori polgármester előbb avatott fel egy hidat, mielőtt abból akár egy pillér is elkészült volna.

A valamikori szakács és jelenleg is talján jelezte, hogy a vajüzemből nagy mennyiségű kazeint tudna kicsempészni, ha signor Enriche időt szánna rá és nekifogna megépíteni a simléderi Preventórium barokk kertjében a pisai ferde torony kópiáját. Sőt, a vajüzem udvaráról ötméteres acélrudakat is ki tudna síbolni, ígérte, hiszen az 1:10 kicsinyítésben a torony teljes szépsége még visszaadható a színes berakásokkal egyetemben. Nagybátyám akkor már nyugdíjas volt, az Egyetemi Könyvtárból régen kiebrudalták, ui. kiadta egyetlen rövid éjszákára egy miskolci kutatónak a *Vörös Kakas* élclapnak azt a számát, amely *generalul* Berthelot-t ábrázolta címeres ökörfejjel. Nem számított, hogy a derék francia tábornagyról elnevezett utcák és terek bérces pátriánkban már régóta szovjet helyettesítő neveket viseltek, az sem, hogy a tábornok említése nem volt ildomos, a könyvtár vezetősége úgy ítélte meg bölcs megfontolásból: okosabb, ha Bárzsát nyugállományba csúsztatják, így legalább nem mérgezi tovább a megújult egyetemek hallgatóinak robusztus munkás-paraszt és a vele szövetséges, de csak rétegesen felrakott értelmiségi lelkiületét.

Nagybátyám tehát Simonéval együtt március végétől, a havak korai távozását követően, tüdőtagító időben hozzálátott a torony megépítéséhez a kert egyik csendes, még az árvák és a köhintéstől védettek által sem látogatott szegletben. Az átölelhetetlen őstölgyek közül csakhamar kimagaslott az ötméteres torony váza, mesélték utóbb a simléderi atyafiak, nekünk ugyanis tilos volt kilesekedni a közeli faluba, amíg el nem készül az emlékmű, sőt nem is volt szabad tudnunk arról, hogy miért nem ül otthon vagy a könyvtárban az idő enyhültétől kezdődően. Rendkívül száraz tavaszunk és nyarunk volt, és a községi rendőrőrmester meg volt győződve, hogy augusztus 23-ra készül a szovjet hősök emlékműve a simléderi parkban, hiszen már többször is szóba került a járási (rajoni) elvtársak körében az emlékmű dolga, de konkrét elképzelés nem született. A milicicák bólogattak, amikor Simone befordult egy-egy teherautóval, amelyen mindenféle, a tejgyárban megmaradt gyanús szagú és színű massa ringatózott bizalmasan, mintha a környék tehénállománya is Pisába vágyott volna, vagy nosztalgikus szolidaritási érzések ébredtek volna a távoli Toscana tartománybeli társaik irányába, akik olykor beszabadulhattak a Campo Santo reneszánsz zöld fűvét legelni.

Középen apró zúzalékkővel, Maros-kaviccsal töltötték ki a torony üregét, mikor a tejgyári gyurma már megszáradt. Rupik és Máriskók, a simléderi vályogvetők voltak segítségükre, ők már nagyszerűen ki tudtak igazodni a harangtorony vázlatos rajzán, az oszlopok és oszlopfők szépen sorjázta a kitergetett újságpapírokon. Bámészkodó csak olykor akadt, hamarosan elunták a dolgot, mert nagybátyám és a cigányok nem sok hajlandóságot mutattak a magyarázathoz, egyikőjük sem vétetett a nagy/született cicerónék fajtájából, ástak, vályogot vetettek, tették, ami kell, amint a költő dalolta valamikor.

Nagybátyám, ha mégis bejött a városba, rendszerint beugrott Wendel Babához (gyanítottuk, több is volt közöttük, de erről tapintatosan hallgattunk), akít még az Egyetemi Könyvtárból ismert. Munkatársa volt, jobbkeze, ugyanazon miskolci könyvtáros megsegítése ürügyén távolították el a dokumentumok közeléből őt is, W. B. azonban nem esett kétségbe, hanem elkezdett hízni (szép sikerrel), és még több akarattal megtanult szőni, vett egy szövőszéket a Rákóczi utcában, és frissen idehelyezett tisztneknek, doamna professzoráknak és puccos doktoricáknak szőtt szebbnél szebb kelméket kabáthoz, kosztüm gyanánt, szoknyának..., de mely nyelv merne versenyezni a gazdagodással, ki tudná felsorolni, hogy az új ejtőernyősöknek mi-

ként bővült ruhatárunk, mióta elhagyták havasalji, etnográfiailag hiteles falujukat, és elindultak a honfoglalás és lélekcsonkítás sorsformáló ösvényén. Wendel Baba feladata az volt, hogy egészen sűrű szövésű anyagot hozzon létre, amely nem engedi át a levegőt. Erős legyen és ellenálló, akár egy partizán. Valahonnan még gumiarábikum is került a konyhára, Baba asszony ezzel a kenceficével kétszer is átkente a nagyobbacska zsákot, melynek alapterülete 2x2 méter volt, beszegte a széleket, egészen apró, biztos öltésekkel tette áthatolhatatlanná, csak egyetlen rést hagyott, olyant, amelyhez egy csövet lehet csatlakoztatni, az egész úgy festett, miként egy hatalmas gumiágy, amelyen egykor úszkáltunk a Losonczy-fürdőben. Azt hiszem, már sejtitek, mit tervezett a derék öreg bátyó, a nagyszentpéteri zseni.

Egykor – magyarázta széles mozdulatokkal nagybátyám a kocsi-ban, hátra-hátrafordulva –, egykor a tengerpart Pisa közvetlen közelében húzódott. A város szélén emelkedő, fehérén csillogó márvány-épületek lenyűgöző hatást árasztottak a part felé közelítő tikkadt és szapora beszédű hajósokra. Később a tenger valamilyen okból elfordult Pisától, a Dóm tér környezete pedig beépült – magyarázta, holott soha nem járt arrafelé, egyáltalán, alig mozdult ki Nagyszentpéterről egész életében –, ennek ellenére az épületegyüttes hatása tulajdonképpen töretlen maradt. A Campo dei Miracoli zöld gyepszőnyegén, e valóban csodákat hordozó mezőn a középkornak a maga nemében egyedülálló művészi értékű alkotása született meg. S bár Itáliában, a napfény hazájában számos nagyszabású egyházi központ, dómter épült városi környezetbe foglalva, zárt térbeli kompozíció foglatatába ágyazottan, mindamellert nyílt térbeli rendben – akár egy gigantikus szoborcsoportnak is felfoghatod az épületek együttesét – ilyen monumentális méretekben és művészi kiképzéssel csak itt, csak Pisában építettek dómteret a régiek.

Állíthatom – utólag ugyanis egybevetettem emlékeimmel –, hogy abban a néhány áldott pillanatban, amikor a torony már készen állott, szebb volt, mint az eredeti amott Itália északnyugati margóján a dóm és a battisterio szomszédságában, eme itt árnyas fák között virított tova, kecsesen dőlt a folyó felé, akár egy ballisztikus föld-föld rakéta a messzi célpont irányába.

A torony alatt gödör is volt, ebbe kellett becsúsztatni az egyelőre lohadt zsákot. A zsák csatlakozója egy kisméretű kompresszorral kötött szövetséget, a légsűrítőt pedig az állami gazdaságból kérte kölcsön a cigányvajda, Burtsa Márius.

Szépszámú közönség gyűlt össze, írhatta volna a helyi újság kiküldött tudósítója, de akkor is, ha volt ott krónikás, utóbb a tartományi főcenzúra ült rá a fecsegők szájára, tollára, írógépére. Megjelentek a zádorlakai romák, akiknek áldozatos munkája nélkül – mint jeleztem – a torony nem állott volna, a falu apraja-nagyja, preventáltak teljes tüdő- és létszámban, még Nagyszentpéterről is kijött nagybátyám néhány lelkes híve és besúgója. Az Egyetemi Könyvtár egykori altisztje, a titokban költő és műfordító Vállig Tamás verses beköszöntővel emlékezett meg az esemény kivételességéről, nagyon untam, de tudtam, a felnőttek imádnak bevezetőt és köszöntőt mondani, ez hozzátartozik a rendkívüli dolgokhoz, az iskolakezdethez és véghez, mint a számárköhögéshez a seggbeszúrás. Arra persze nem emlékszem, mit is mondott Tamás bácsi, engem a torony nyugtázott le, amint teljes panorámájában, rafinált egyszerűségében és meghökkenítő elferdültségében megragadó volt, akkor ébredt forró szerelem bennem Itália iránt, amit máig sem oltottak el a gyakori kiutazások, kirándulások, kongresszusok és nászutak.

Rokonom, elődöm, Pipogya Henrik bácsi ekkor érkezett el – vélekedésem szerint – élete csúcsaihoz, ragyogott, tíz centivel a föld fölött lebegett, légpárnán siklott fel s alá, míg elkészítette a fényképeket Leicájával. Rengeteg szögéből célozta meg a mesterművet, képeslapokat is akart készíteni, amit az esemény kiválasztott résztvevői utólag kaptak volna meg postai kézbesítés révén.

A zene váratlanul elhallgatott, a csend fala megfeszült, mint sátorponyva a szélben.

A légpárna pedig valóságosan is ott volt, noha akkor még nem volt neve. Bárzsa bácsikám karlendítésére Burtsa Mária megindította a kompresszort, amely egyszeriben pumpálni kezdte a levegőt a torony alatti párnába. Előbb csak a gödör tűnt el, majd kidagadt, és a torony lassan kiegyenesedni látszott, kissé inogva, de engedett az alulról jövő kezdeményezésnek. Egy mérőóon segítségével mindannyian láttuk, hogy a pisai toronynak a vízszintessel bezárt szöge mind nagyobb lesz, míg elérte hét-nyolc perc alatt a 90 fokot. Még így is szép volt, ámbátor sokat veszített különlegességéből. Burtsa Máriaust a siker láttán hirtelen és megmagyarázhatatlanul elfogta a vizezhetnék, mégsem akart annyi előkelő fehérasszony társaságában illetlennek mutatkozni, az orgonabokrok felé kukkant el, őrizetlenül maradt ily módon a kompresszor. Nagybátyám háttal állt a szerkezetnek, és integetni kezdett, kiáltott, hogy elég, elég, ne nyomj többet, vajda ko-

ma, de elkésett, ugyanis a zsák váratlanul kihaladt, felrobbant óriási zajjal. Mintha atombombát dobtak volna le Simléderre. Ráadásul a torony belsejéből a le nem kötött szabad vegyértékű kavicsok, az éles zúzalékkövecsek, mint a srapni repeszei szerteszét fröcsköltek, megsebesítettek három tüdőgondozottat és két romakomát, a torony szétvetve önmagát, fémváza olyan lett, mint a hirosimai városháza kupolája.

A fejvesztett és elképedt menekülők között vágott utat a milicisták őrmestere és harcos kicsiny őrsze, akik azonnal lefogták megrendült nagybátyámat és a jajongó cigányvajdát, Simonét a pincéből húzták elő húsz perccel később.

Nagybátyám, a fővádlott, államellenes összeesküvés és a rendszer megdöntésére irányuló erőszakos kísérlet címén, mellékvádként a szovjet–simléderi barátsági és felszabadítási emlékmű meggyalázása vádjával hat évet kapott; a cigányvajda és a szakács bűnsegédként két-két évet és politikai jogaik felfüggesztését is el kellett viselniük, nem mehettek el márciusonként szavazni a népi demokratikus front jelöltjeire, gondold el, mekkora veszteség érte őket, na meg aztán az olaszt ki is utasították hazánkból mint rendezetlen állampolgárságú egyént.

Nagybátyám három és fél évvel később szabadult amnesztiával, és azonnal Simléderre ment. Sajnos, a kertet magas kerítéssel vették körül, és fegyveres katonák őrizték a gondozót.

FIAT-ját elkobozták, eltűnt, nyoma veszett.

Betelt volna rajt a végzet?

Verdit kellene megkérdezni, ő tudott oly sokat a végzet hatalmáról. Nagybátyám haragudott reánk, mert élnetlenné bizonyultunk, nem tudtuk ugyanis megmenteni a kocsit. Ezt fájjalta legtovább – élete végéig.

Látó, 2003/8–9.